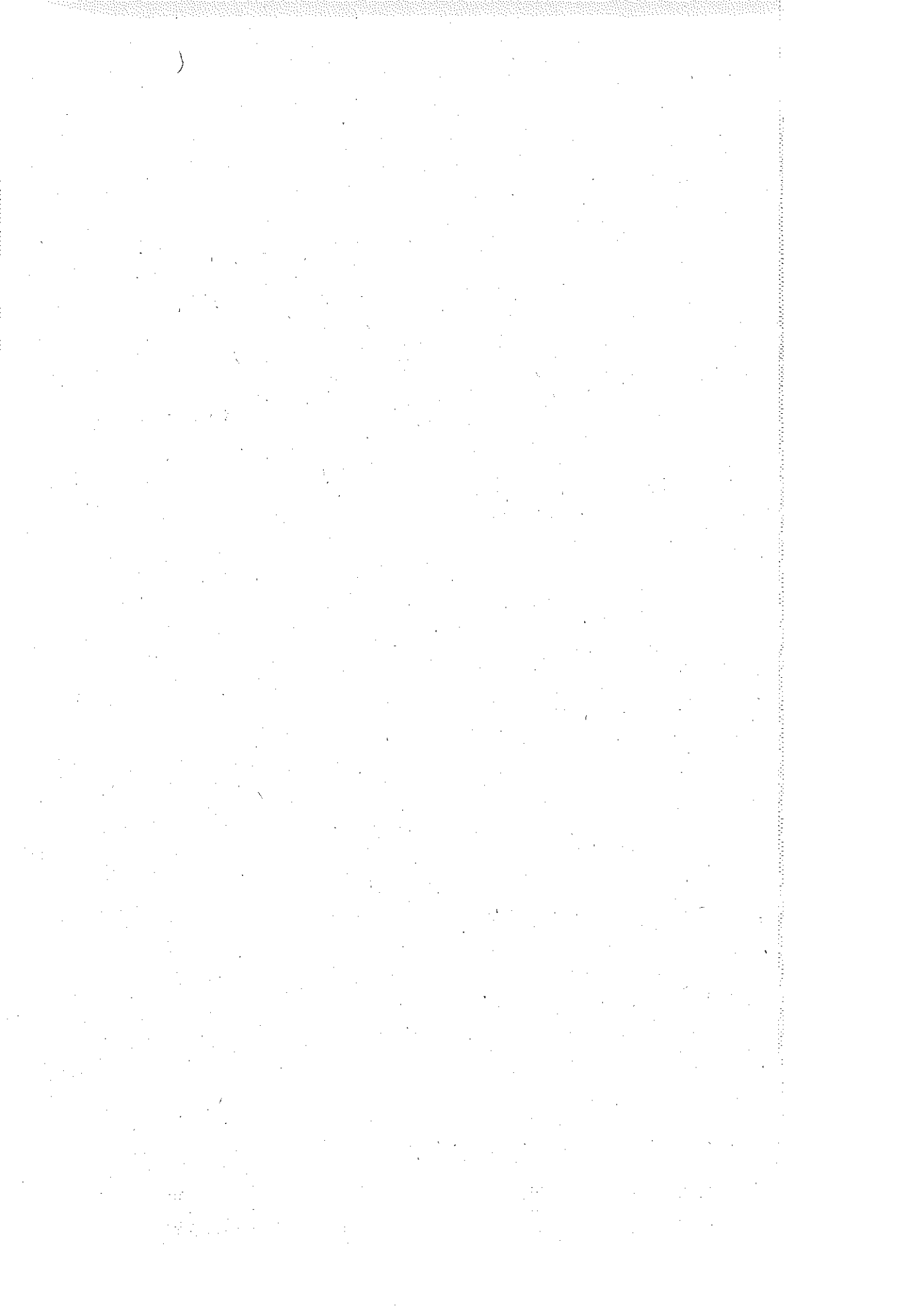

**SOSYAL YARDIM, SOSYAL REFAH ve
SOSYAL GÜVENLİK HİZMETLERİNDE
ÜLKEMİZDE NELER BEKLENİYOR**

M. Sadık ŞİDE
(Türk-İş Genel Sekreteri)

**İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Çalışma ve Endüstri İlişkileri
Araştırma Merkezi
Sosyal Siyaset Konferansları 34. Kitap
1985 den ayrı basım.**

SOSYAL YARDIM, SOSYAL REFAH ve SOSYAL GÜVENLİK HİZMETLERİNDE ÜLKEMİZDE NELER BEKLENİYOR

M. Sadık ŞİDE
(Türk-İş Genel Sekreteri)

1 — TARİHÇE :

A) — Dünyada : Çağımızda bütün toplumlarda sosyal güvenliğin önemi büyük bir hızla artmış ve milli gelirlerin büyük bir kısmı Sosyal Güvenlik hizmetlerine ve sosyal yardım harcamalarına tahsis edilmeye başlanmıştır. Bu sebeplerle içinde bulunduğumuz döneme **SOSYAL GÜVENLİK ÇAĞI** adı verilmiştir.

Yüzyılımızın başlarına kadar ülkelerin gelişmişlik ölçüsü ekonomik kriterlerle ifade edilirken bugün sosyal kriterler ön plana geçmiştir. Bir ülkenin uygar sayılması, artık sanayileşme seviyesine ve üretim oranlarına göre değil, ülke halkının sosyal güvenlik imkânlarına ne derecede sahip olduğuna bakılarak değerlendirilmektedir.

Bilinmelidir ki, bir toplumdaki sosyal huzur, ancak sosyal adaletle sağlanabilir. Sosyal adaleti gerçekleştiren en önemli araç da sosyal güvenliktir. İnsanların huzur ve üret-

kenliği, yarın kaygısından uzak, geleceğe güvenli bakmasına bağlıdır.

B) — Ülkemizde : Ülkemizde, bugünkü geniş anlamıyla olmasada sosyal yardım, sosyal refah ve sosyal güvenlik espirisi ve müesseseleri çok eski ve köklü bir geçmişe sahiptir.

Bir yandan Yüce İslâm Dini'nin KÖKLÜ yardım ve dayanışma akidesi, bir yandan Vakıflar, diğer yandan da Lonca sistemi esnaf ve sanatkârların sosyal yardım ve meslek dayanışması, Türk Toplumunda sosyal Güvenliğin köklerini ve filizlerini oluşturmuştur.

Uzun yıllar bir Tarım Ülkesi olarak kalmamız sebebiyle modern anlamda sosyal güvenlik ancak, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra sanayileşmemize paralel olarak gelişmeye başlamıştır. Sosyal Güvenlik politikamız ülkemizin sosyal ve ekonomik durumuna uygun ve paralel olarak sosyal güvenliğe en fazla muhtaç olan gruplardan başlayarak yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

Bilindiği gibi önce sadece Devlet Memurlarının Sosyal Güvenliğini sağlayan Emekli Sandiđi kurulmuştur. Daha sonra 1945 yılında İşçi Sigortaları Kurumu kurularak işçilerin sosyal güvenliğini sağlayacak ilk adım atılmıştır.

Sosyal Sigorta prensiplerine uygun olarak 1945 yılından itibaren işçiler için sırayla, işkazası ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık sigortaları ihdas edilmiştir. 1950 yılından itibaren de yaşlılık malûllük ve ölüm sigortaları kurulmuştur.

Bu kurulmaları takiben, 1971 yılında Esnaf, Sanatkâr ve Bağımsız çalışanların öncelikle yaşlılık, malûllük ve ölüm risklerine karşı korunmalarını sağlayacak olan BAĞ-KUR teşekkül etmiştir.

2 — TEKAÜT SANDIKLARI :

Bankalar, Borsalar, Sanayi ve Ticaret Odalarına ait Te-kaüt Sandıklarının durumu, bir kaçı hariç oldukça kötüdür. İflas edecek duruma gelmiş olanlar vardır.

Eş ve çocuklarıyla beraber 105 Bin mükellefi çok sıkıntılı günler beklemektedir. Çok geç kalmadan bu sandıkların SSK'na bağlanması tek kurtuluş yoludur. Ancak netice almak üzere geliştirilen Kanun Tasarısı son anda akim kalmıştır.

Sandıkların SSK'na devri sağlanmalıdır.

3 — SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI YARDIM VE HAYIR KURUMU DEĞİLDİR :

Nimet-Külfet dengesi sağlanabildiği sürece sosyal güvenlik Kuruluşları çökmez.

- SSK. da Aktif-Pasif oran: 1/3.
- BAĞ-KUR'da bu oran ise: 1/10 dur.
- Uluslararası Limit: 1/10 olarak kabul edilmekte, aşağıya düşmesi tehlike olarak nitelenmektedir.

4 — SOSYAL GÜVENLİK FONLARI :

Bütün Dünya ülkelerini düşündüren önemli bir konu halinde olan Sosyal Güvenlik Fonları, ülkemizde ciddiyeti anlaşılamamış büyük bir meseledir.

Bizde olduğu gibi Enflasyonun hızla seyrettiği ülkelerde Sosyal Güvenlik Fonları, muhafaza altına alınmamış açıkta bekletilen kıymetli mal gibidir.

- Yağmur eritir.
- Güneş soldurur.

— Rüzgâr götürür
Gerekli ve etkili tedbirler alınmadıkça, hiç günahı olmayan mükelleflerin hakları kısılr.

GEREKLİ TEDBİRLER :

a) — Birikmiş Prim alacaklarının istirdatı için etkin yasal tedbirlerin alınması,

Çeşitli örnekleri olduğu gibi;

— Prim alacaklarının kamu alacağı, vergi alacağı kısaca Devlet alacağı sayılması.

— Gecikme faiz ve cezasının arttırılması ve tekerrürlerde hapis cezasının konması.

— Prim borcu olana, Kredi, İhale ve Yurtdışına çıkma yasağı konması.

b) — Prim itiraz Komisyonlarının yerine Prim takip ve istirdat Komisyonlarının ihdası.

c) — Sosyal Güvenlik Kuruluşlarından kaçak çalışan ve çalıştırılanların Resen Tescil yoluyla sigortalanması.

— Otokontrol sisteminin uygulanması.

— Otobüs veya Kamyon Kontrol eden Polisin, Şoförün sigorta kontrolunu da yapması gibi.

5 — YENİ ADIMLAR :

1980-1983 yılları arasında sosyal güvenlik alanında yeni ve önemli adımlar atılmış bir taraftan BAĞ-KUR sigortalısına sağlık hizmetini öngören tasarı hazırlanırken diğer taraftan da uzun yıllar ihmal edilmiş olan Tarımda Çalışanların Sosyal Güvenliği ele alınmıştır.

1983 yılında çıkan (Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu) ile yine aynı zamanda çıkmış bulunan (Tarımda Ken-

di Adına ve Hesabına Çalışanların Sosyal Sigortalar Kanunu) yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Bu iki önemli Kanunun yaygın bir şekilde uygulanması ile Ülkemizde geniş bir kitle sosyal güvenlik hakkına kavuşmuş olacak ve sosyal güvenlikten yararlanan vatandaş sayısı iki misline ulaşacaktır.

Bugüne kadar makinesinin, ürününün hatta malının sigortalandığı ancak, Tarımda çalışanların sigortalanmadığı dönem artık geride kalmıştır. Yine 1983 yılında çıkan ve yürürlüğe giren (SOSYAL HİZMETLER ve ÇOCUK ESİRGEME KANUNU)nun amacı; Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilata ait çalışmalarını düzenlemektedir.

Bu çok önemli kanun henüz gereği gibi uygulanamamakta, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisinden beklenen Hizmetleri verememektedir.

6 — DURUM :

Bilindiği gibi ülkemizde; 1983 Tahmini rakamlarına göre;

- 1 milyon üçyüzbin, Korunmaya Muhtaç Çocuk,
- Yaklaşık 7 milyon, Sakat,
- Bakılmaya muhtaç 400 bin yaşlı,
- Yardıma muhtaç 3,5 milyon işsiz, vardır.

Bu gayri resmi rakamlar durumun nasıl önemli boyutlarda olduğunu göstermeye kâfidir.

7 — HEDEF :

Özellikle son üç yılda sarfedilen gayretlere rağmen her-

kesi sosyal güvenlik hakkına kavuşturma hedefine henüz tam anlamıyla ulaşılmamış olmakla beraber, Türk Sosyal Güvenlik çalışmalarının dağınıklığına rağmen, gerek sosyal yardım normları, gerekse bu yardımlara hak kazanma şartları açısından ekonomileri gelişmiş ülkeler standartlarına yaklaşılmış hatta bazı noktalarda aşılmış olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal Güvenlik insanları yaşlılık ve iradesi dışında meydana gelen her türlü tehlikelere karşı emniyet içinde olmalıdır. Bu sebeple, sosyal güvenlik, sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmet gibi toplum refahının adaletle dağıtılmasına ait yöntemlerin tümünü kapsamalıdır.

Öyleyse bu hizmetler, eksiksiz ve kesintisiz olarak vatandaşımıza ulaştırılmalı, bir taraftan yaygınlaştırmak diğer taraftan da etkinleştirmek için durmadan gayret sarfedilmelidir.

Ülkemizde bugün yaklaşık olarak 23 milyon vatandaşıımız sosyal güvenlikten yararlanabilmektedir. Bunun 1990 yılına kadar en az iki katına çıkarılması gerekmektedir.

8 — SOSYAL GÜVENLİKTE YARIN VE YENİ HEDEFLER :

Sosyal güvenlikte, toplumun bütün fertlerinin güvence altına alınması artık kaçınılmaz olmuştur. Kimsesiz çocuktan, düşkün yaşlıya çalışmayan sakattan, çalışma çağındaki işsizlere kadar herkes, bütün insanlar beşikten-mezara kadar **SOSYAL GÜVENLİK** Kapsamına alınmalıdır.

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının bu hizmeti yapabileceklerinin ölçülmesi ve gelecekte nelerle karşılaşacaklarının bilinmesi amacıyla 2000 YILI'nı hedef alan bir **MASTER PLÂN** Hazırlanmıştır.

Bu tasarı çalışma, geliştirilmelidir.

Anayasamızın 60. Maddesinde yer alan Sosyal Güvenlik Haklarıyla ilgili emir yerine getirilmeli ve Devletin sağladığı sosyal güvenlik hak ve imkânlarından yararlanmayan vatandaş bırakılmamalıdır.

9 — SONUÇ :

Sosyal yardım, sosyal refah ve sosyal güvenlik hizmetlerinden ülkemizde neler beklenir?

- 1 — Yaşlılık.
- 2 — Maluliyet.
- 3 — Ölüm.
- 4 — Hastalık ve Analık.
- 5 — İşkazası, meslek hastalığı.
- 6 — Aile yardımı.
- 7 — İşsizlik.

Risklerine karşı sosyal yardım ve sosyal hizmet beklenir. Derdiyle baş-baş kalmaktan korkunun bertaraf edilebileceği etkin önlemler beklenir.

Sosyal güvenlik kuruluşlarımızın bu hizmetler için 1983 yılında yaklaşık olarak 500 milyar lira tutan bütçe kullanmışlardır.

Ancak ekonomik büyümenin nimetlerinin sosyal adalet ilkelerine uygun olarak dağıtılması da söz konusudur.

Ana hedef süratli bir kalkınma içinde nesiller feda edilmeden sosyal güvenlik ve sosyal refahın yaygınlaştırılması olmalıdır.

